

Uloga anksiozne osjetljivosti u objašnjenju seksualnog uzbuđenja žena

Markotić, Matea

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:627394>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-05-18**

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za psihologiju

**ULOGA ANKSIOZNE OSJETLJIVOSTI U OBJAŠNJENJU SEKSUALNOG
UZBUĐENJA ŽENA**

Diplomski rad

Matea Markotić

Mentorica: doc.dr.sc. Tanja Jurin

Zagreb, 2021.

*Ocu Mati i majci Mari koji su žrtvovali sve za bolje sutra svoje djece.
Najdražoj sestri Tihani, bez koje bi nam svima bilo dosadno.*

Ocu Svemogućemu na darovima hrabrosti, upornosti, ljubavi i života.

IZJAVA

Pod punom moralnom odgovornošću izjavljujem da sam ovaj rad izradila samostalno te da u njemu nema kopiranih, prepisanih ili preuzetih dijelova teksta tuđih radova koji nisu propisno označeni kao citati s navedenim izvorom iz kojeg su preneseni.

U Zagrebu, 07.09.2021.

Matea Markotić

SADRŽAJ

Uvod	1
Cilj	7
Problemi i hipoteze	7
Metoda	8
<i>Sudionici</i>	8
<i>Instrumenti</i>	9
<i>Postupak</i>	11
Rezultati	11
Rasprava	18
<i>Metodološki nedostaci, smjernice za buduća istraživanja i praktične implikacije</i>	20
Zaključak	22
Literatura	24
Prilozi	31

Uloga anksiozne osjetljivosti u objašnjenju seksualnog uzbuđenja žena

The role of anxiety sensitivity in explaining women's sexual arousal

Matea Markotić

Sažetak

Anksiozna osjetljivost često se naziva kao „strah od straha“ te su osobe s visokom razinom anksiozne osjetljivosti sklone pogrešnom tumačenju anksioznih simptoma kao prijetećima. To podrazumijeva i strah od tjelesnih promjena tijekom uzbuđenja. Prema modelu dvostruke kontrole (Bancroft i Janssen, 2000) seksualni odgovor osobe ovisi o ekscitacijskim i inhibicijskim mehanizmima. Cilj istraživanja je utvrditi prediktore seksualnog uzbuđenja te ispitati ulogu seksualne inhibicije (SIS-1) u odnosu između anksiozne osjetljivosti i seksualnog uzbuđenja kod žena. U istraživanju je sudjelovalo 1605 punoljetnih žena prosječne dobi 32 godine. Sudionice su ispunile upitnik o učestalosti njihovih seksualnih ponašanja, Indeks anksiozne osjetljivosti (ASI), Skraćenu verziju skale seksualne inhibicije i seksualne ekscitacije (SIS/SES-SF), Višestruke indikatore subjektivnog seksualnog uzbuđenja. Anksiozna osjetljivost nisko je pozitivno povezana sa seksualnom ekscitacijom i inhibicijom te nisko negativno povezana s genitalnim senzacijama. Značajni prediktori seksualnog uzbuđenja su obrazovanje, maštanje, učestalost odnosa, seksualna ekscitacija i seksualna inhibicija (SIS-1). Značajni prediktori afektivnog seksualnog uzbuđenja su maštanje, učestalost odnosa, seksualna ekscitacija i seksualna inhibicija (SIS-1). Značajni prediktori genitalnih senzacija su obrazovanje, masturbacija, maštanje, učestalost odnosa, seksualna inhibicija (SIS-1) i anksiozna osjetljivost. Analizom medijacijskog učinka seksualne inhibicije (SIS-1) na odnos između anksiozne osjetljivosti i genitalnih senzacija utvrđena je djelomična medijacija.

Ključne riječi: anksiozna osjetljivost, seksualna inhibicija, seksualno uzbuđenje, seksualna ponašanja, ženski rod

Abstract

Anxiety sensitivity is often referred to as “fear of fear” and people with high levels of anxiety sensitivity are prone to misinterpreting anxiety symptoms as threatening. That also implies fear of bodily changes during arousal. According to the Dual Control Model (Bancroft and Janssen, 2000), a person's sexual response depends on excitatory and inhibitory mechanisms. The aim of the study was to determine significant predictors of sexual arousal, affective sexual arousal and genital sensations and to examine the role of sexual inhibition (SIS-1) in the relationship between anxiety sensitivity and three measures of sexual arousal in women. The study involved 1,605 adult women with an average age of 32 years. Participants completed a questionnaire on the frequency of their sexual behaviors, Anxiety Sensitivity Index (ASI), Sexual Inhibition Scales/Sexual Excitation Scales short form (SIS/SES-SF) and Multiple Indicators of Subjective Sexual Arousal. Anxiety sensitivity slightly positively correlates with sexual excitation and inhibition and slightly negatively correlates with genital sensations. Significant predictors of sexual arousal are education, fantasy, frequency of intercourse, sexual arousal, and sexual inhibition (SIS-1). Significant predictors of affective sexual arousal are fantasy, frequency of intercourse, sexual arousal, and sexual inhibition (SIS-1). Significant predictors of genital sensations are education, masturbation, sexual fantasies, frequency of intercourse, sexual inhibition (SIS-1) and anxiety sensitivity. Analysis of the mediating effect of sexual inhibition (SIS-1) on the relationship between anxiety sensitivity and genital sensations revealed partial mediation.

Keywords: anxiety sensitivity, sexual inhibition, sexual arousal, sexual behavior, female gender

Uvod

Ciklus seksualnog odgovora kod žena uobičajeno započinje seksualnim uzbuđenjem. Klasični (linearni) model seksualnog odgovora stavlja seksualnu želju prije seksualnog uzbuđenja nakon kojeg slijedi orgazam i u konačnici razrješenje (Masters i Johnson, 1966; Kaplan, 1979; prema Basson, 2001). Linearni model dobio je mnogo kritika, posebno s obzirom na njegovu važnost za žene (Levin, 2008; Mitchell i Graham, 2008; Tiefer, 1991). Basson (2000, 2001) je umjesto toga predložila ciklički model seksualnog odgovora, u kojem je polazna točka seksualna neutralnost, a želja se javlja nakon odgovora na podražaj i nije spontana. U ovom modelu dodan je i subjektivni aspekt seksualnog uzbuđenja uz fiziološki (genitalni i ne-genitalni odgovori) (Hayes, 2011). Svi navedeni modeli vide uzbuđenje i želju kao usko povezane kod žena (Laan i Both, 2008). Pregledavajući dokaze za linearne i kružne modele seksualne želje i uzbuđenja, Hayes (2011) zaključuje da iako postoji bolja podrška linearnim modelima seksualnog odgovora nego kružnim modelima, postoji sve više dokaza da je seksualna želja kao odgovor na seksualni podražaj značajka mnogih seksualnih iskustava kod žena. Postoje zajednički psihološki i fiziološki temelji i za uzbuđenje i za želju, uključujući neke zajedničke neuronske mreže (Georgiadis i sur., 2012; Farmer i sur., 2017) te kod zdravih žena seksualna želja može dovesti do uzbuđenja i obrnuto, u cikličkoj povratnoj sprezi (Both i sur., 2007; Basson, 2000). Prema Mitchellu i suradnicima (2014) te Brottu i suradnicima (2009) muškarci i žene imaju poteškoće u razlikovanju želje i uzbuđenja iako to obično mogu učiniti nakon malo razmišljanja. Nekoliko kvalitativnih studija podržalo je ideju da žene često ne razlikuju seksualnu želju od uzbuđenja (Brotto i sur., 2009; Carvalheira i sur., 2010; Giles i McCabe, 2009; Graham i sur., 2004). Istraživanje Brotta i suradnika (2009) pokazalo je da žene s dijagnozom poremećaja seksualnog uzbuđenja vjerojatnije razlikuju želju od uzbuđenja, a žene bez dijagnoze češće povezuju dva konstrukta. Međutim, druga studija otkrila je suprotno, preklapanje između seksualne želje i uzbuđenja bilo je očitije kod žena koje su prijavile niže razine seksualnog funkcioniranja (Giles i McCabe, 2009). U istraživanju Carvalheira i suradnika (2010) u kojem je sudjelovalo od 3.000 žena, 16% sudionica upustilo se u seksualnu aktivnost samo ako su na početku osjećali seksualnu želju dok je gotovo trećina žena većinom ili uvijek prepoznala seksualnu želju tek nakon što su shvatile da su uzbuđene. Seksualna aktivnost često se odvija u odsutnosti seksualne želje (Hill i Preston, 1996; Klusmann, 2002; Regan

i Bersched, 1996) te seksualna želja ne mora nužno dovesti do seksualne aktivnosti (Brotto i sur., 2009; Graham i sur., 2004). U studiji koju su proveli Meston i suradnici, žene su izvijestile o velikom broju razloga za upuštanje u seksualnu aktivnost ili za imanjem seksualne želje (McCall i Meston, 2006; Meston i Buss, 2007). Razloge povezane s predloženom česticom "Zato što sam bila raspoložena ili napaljena" žene su rijetko odabirale, pojačavajući predodžbu da bi odgovori na određene podražaje mogli biti ono što žene motivira na seks. Ova otkrića dovela su do zaključka da ženama možda nije potrebna seksualna želja na početku seksualne interakcije kako bi se upustile u seksualnu aktivnost. Umjesto toga, seksualna želja može se iskusiti nakon seksualnog uzbuđenja, koje se javlja tijekom seksualne interakcije. U posljednjem desetljeću preklapanje seksualne želje i seksualnog uzbuđenja kao subjektivnih iskustava postalo je očitije, a istraživanja su po tom pitanju postala manje precizna, dijelom i zbog toga što nije postojao jasan konsenzus oko definicija seksualne želje i seksualnog uzbuđenja. Samim time, prema DSM-5 poteškoće sa seksualnom željom i uzbuđenjem kod žena klasificirane su pod jednom dijagnozom - poremećaj seksualne želje i uzbuđenja (Meston i Stanton, 2017). Uz to, ne postoji fiziološka mjera seksualne želje koja je u potpunosti testirana i potvrđena (Heiman i sur., 2011).

Postoji nekoliko načina definiranja seksualnog uzbuđenja. Bancroft (2005, str. 411) definira seksualno uzbuđenje kao „stanje motivacije ka iskustvu seksualnog užitka i mogućeg orgazma“. Seksualno uzbuđenje obično se definira kao privremeno stanje koje se javlja kao odgovor na seksualnu stimulaciju (Lorenz, 2019). Seksualno uzbuđenje kod žena uključuje misli i osjećaje, kao i fiziološke reakcije, uključujući aktivaciju simpatičkog živčanog sustava (npr. ubrzano disanje, viši krvni tlak i povećani broj otkucaja srca) i uzbuđenje spolnih organa (npr. povećanje vulve i vaginalna lubrikacija) (Heiman i Pfaff, 2011). Ågmo (2011) pak predlaže da se od pojma seksualno uzbuđenje odustane ili da se ograniči upotreba termina samo na genitalno uzbuđenje, tvrdeći da je subjektivno seksualno uzbuđenje nejasan i beskoristan pojam.

Carvalho i suradnici (2010) imali su za cilj analizirati važnost genitalnih promjena u iskustvu uzbuđenja žena. Genitalne senzacije identificirane su kao markeri seksualnog uzbuđenja za manje od polovice žena. Nedostatak ženinog prepoznavanja da su opažene genitalne senzacije snažni pokazatelji ukupnog seksualnog uzbuđenja dovodi u pitanje korisnost genitalne lubrikacije kao glavne definicije seksualnog uzbuđenja. Ovi

podaci također su podržani velikim brojem istraživanja koja pokazuju nižu podudarnost između genitalnog odgovora i subjektivnih izvještaja o uzbuđenju kod žena (Brotto i Gorzalka, 2002; Laan i sur., 1995; Meston i Gorzalka, 1996; Meston i Heiman, 1998; Morokoff i Heiman, 1980). Na subjektivno uzbuđenje utječu misli i osjećaji (Nobre i Pinto-Gouveia, 2006, 2008). S obzirom na složenost ženskog seksualnog uzbuđenja, razdvajanje genitalnih i subjektivnih podtipova poremećaja uzbuđenja može biti vrlo korisno za kliničku procjenu (Carvalho i sur., 2010).

Kako bi se seksualno uzbuđenje moglo bolje razumjeti, Bancroft i Janssen (2000) predložili su model dvostruke kontrole prema kojem individualni seksualni odgovor osobe ovisi o ravnoteži između ekscitacijskih i inhibicijskih neurofizioloških mehanizama u centralnom živčanom sustavu. Najčešće se opisuje analogijom gasa i kočnice prema kojem gas predstavlja ekscitacijski mehanizam, a kočnica inhibicijski mehanizam. Ekscitacijski i inhibicijski mehanizmi odvojeni su i neovisni te sklonost ekscitaciji i inhibiciji varira od osobe do osobe. Ekstremnije varijacije seksualnog uzbuđenja i inhibicije mogu biti povezane s više poteškoće u seksualnom doživljavanju i ponašanju (Gomes i sur., 2018). Visoka razina ekscitacije i niska razina inhibicije može dovesti do rizičnih seksualnih ponašanja (Bancroft i sur., 2004) dok se seksualne disfunkcije osobe mogu objasniti niskim razinama ekscitacije i visokim razinama inhibicije (Sarin i sur., 2016).

Najčešće korišten instrument za istraživanje modela dvostruke kontrole je Skala seksualne inhibicije i seksualne ekscitacije (eng. *Sexual Inhibition/Sexual Excitation Scales (SIS/SES)*; Janssen i suradnici, 2002). Faktorska analiza upitnika utvrdila je tri faktora: jedan povezan sa seksualnom ekscitacijom (SES) i dva inhibitorna faktora (SIS-1 i SIS-2). Seksualna inhibicija-1 (SIS-1) predstavlja inhibiciju zbog prijetnje od loše seksualne izvedbe (poteškoće s uzbuđivanjem, zabrinutost oko zadovoljavanja partnera, itd.) dok seksualna inhibicija-2 (SIS-2) predstavlja inhibiciju zbog prijetnje od posljedica izvedbe (neželjena trudnoća, spolno prenosive bolesti, bol, itd.). Rezultati analize (Graham i sur., 2006) podržavaju predikciju modela dvostruke kontrole da su visoke razine inhibicije kod žena povezane s povećanom ranjivosti ka doživljavanju seksualnih problema. Seksualna ekscitacija nije predviđala seksualne probleme kod žena. Visoka povezanost između inhibicijskog faktora nepredviđenost uzbuđenja i tri mjere seksualnih problema (niska seksualna želja, problemi s uzbuđenjem i poteškoće s postizanjem

orgazma) sugeriraju kako koncept inhibicije seksualnog odgovora ima veliku ulogu u shvaćanju seksualnih problema kod žena, potencijalno i više nego kod muškaraca (Sanders i sur., 2008).

Od dva sustava inhibicije, utvrđeno je da je seksualna inhibicija-1 (SIS-1) relevantnija za seksualne disfunkcije jer su viši rezultati seksualne inhibicije-1 (SIS-1) povezani s većom ranjivošću dok je seksualna inhibicija-2 (SIS-2) relevantnija za preuzimanje seksualnog rizika (Bancroft i sur., 2003, 2004; Janssen i Bancroft, 2007; Janssen i sur., 2002). To se potvrdilo i u istraživanju Carpentera i suradnika (2008), ali autori sugeriraju kako neke čestice u upitniku imaju različitu važnost za žene i muškarce. U istraživanju Gomesa i suradnika (2018) seksualna inhibicija-2 (SIS-2) imala je mali utjecaj na cjelokupno seksualno funkcioniranje žena i muškaraca za razliku od dimenzije seksualne inhibicije-1 (SIS-1). Također, Bancroft i suradnici (2003, 2004) pretpostavljaju da implicitne prijetnje u dimenziji seksualne inhibicije-2 (SIS-2) kao što su neželjena trudnoća ili zaraza spolno prenosivom bolesti nisu toliko relevantne za seksualno funkcioniranje kod seksualno zdravih osoba kao što je to slučaj kod dimenzije seksualne inhibicije-1 (SIS-1). Utvrđena je pozitivna povezanost između poteškoća povezanih s uzbuđenjem te dimenzija inhibicije i starije dobi kod žena (Janssen i Bancroft, 2007). Ti nalazi su u skladu s onima Sandersa i suradnika (2008), ukazujući na to da su čimbenici inhibicije najснаžнiji prediktori trenutnih i životnih seksualnih problema kod žena iz opće populacije. Sarin i suradnici (2016) istražili su različite varijable vezane uz seksualnost između kontrolne grupe zdravih žena i žena sa seksualnim poteškoćama. Žene sa seksualnim poteškoćama postizale su niže razine seksualne ekscitacije i više razine seksualne inhibicije. U usporedbi sa ženama sa samo jednom seksualnom disfunkcijom (niža seksualna želja ili problemi s uzbuđivanjem), žene sa smanjenom seksualnom željom i poteškoćama s uzbuđivanjem imale su viši rezultat na varijabli seksualne inhibicije nego žene iz prve grupe. U usporedbi sa zdravom kontrolnom grupom žena, žene koje su imale generalizirani anksiozni poremećaj i panični poremećaj imaju sniženo seksualno funkcioniranje i više razine seksualne inhibicije (SIS-1 i SIS-2) (Dèttore i sur., 2013). Postoji mnoštvo dokaza prediktivne uloge ekscitacije i inhibicije za seksualno funkcioniranje i seksualne disfunkcije kod žena. Faktori ekscitacije su pozitivni, a faktori inhibicije negativni prediktori seksualnog funkcioniranja žena (Velten, 2017).

Mnogo istraživanja bavilo se povezanošću anksioznosti i seksualne ekscitacije i inhibicije. Dèttore i suradnici (2013) pronašli su da žene sa anksioznim poremećajima izjavljuju o lošijem seksualnom funkcioniranju i višoj razini seksualne inhibicije zbog gubitka ekscitacije, briga oko seksualne izvedbe ili drugih vanjskih izvora distrakcije, rizika da budu uhvaćeni tijekom seksualne aktivnosti, briga oko posljedica seksualne izvedbe. Prema Cranston-Cuebas i Barlowu (1990) utjecaj anksioznosti na seksualno uzbuđenje povezan je sa zabrinutosti oko seksualne izvedbe. Prema Bradfordu i Mestonu (2006) anksioznost smanjuje seksualno uzbuđenje. Međutim, mnoge laboratorijske studije sugeriraju da anksioznost u određenim uvjetima može povećati seksualno uzbuđenje (Meston i Gorzalka, 1995; Palace, 1995; Palace i Gorzalka, 1990). Utjecaj anksioznosti na seksualno funkcioniranje može se objasniti procesima koji uključuju aktivaciju simpatičkog živčanog sustava, odnosno putem fiziološke komponente anksioznosti. Prema van den Hout i Barlow (2000), anksiozne osobe selektivno reagiraju na podražaje doživljene kao prijeteće. Samim time, kod anksioznih osoba seksualni odgovor može aktivirati anksioznu reakciju koja je percipirana kao prijeteća te uzrokuje strah. Takva prijetnja rezultira smanjenim seksualnim uzbuđenjem. Viša razina anksioznosti rezultira kognitivnom interferencijom koja je popraćena nižom pozornosti prema seksualnim uzbuđujućim podražajima i pogrešnoj interpretacije takvih podražaja. U istraživanju Dèttore i suradnika (2013) dobiven je nalaz da osobina i stanje anksioznosti i anksiozna osjetljivost značajno negativno koreliraju samo sa seksualnom inhibicijom-1 (SIS-1).

Anksiozna osjetljivost najčešće se opisuje kao „strah od straha“, a definira se kao strah od javljanja anksioznih simptoma i tjelesnih senzacija povezanih s anksioznošću. Strah proizlazi iz uvjerenja da simptomi i tjelesne senzacije mogu imati negativne psihološke, tjelesne i socijalne posljedice (Vulić-Prtorić, 2006). Osobe s visokom razinom anksiozne osjetljivosti sklone su pogrešnom tumačenju anksioznih simptoma (npr. drhtanje, podizanje tjelesne temperature) kao prijetećima. To može podrazumijevati i strah od tjelesnih promjena u tijelu tijekom uzbuđenja. Seksualno uzbuđenje podrazumijeva brojne tjelesne promjene te samim time osobe s visokom razinom anksiozne osjetljivosti mogu osjećati strah od tjelesnih simptoma (Bradford i Meston, 2006). Osobe koje su nisko na razini anksiozne osjetljivosti smatraju simptome neprijetećima dok osobe s visokom razinom anksiozne osjetljivosti katastrofiziraju

značenje tih simptoma. Na primjer, ubrzanje srca mogu smatrati predstojećim srčanim udarom ili da će drhtanje dovesti do toga da će se osramotiti u društvu.

Stanje anksioznosti povezano je s aktivacijom simpatičkog živčanog sustava koji koje onda može neovisno utjecati na seksualno uzbuđenje. Umjerena dominacija simpatičkog živčanog sustava predviđa razinu genitalnog uzbuđenja kod žena u laboratoriju (Meston i Gorzalka, 1995, 1996; Meston i Heiman, 1998). Postoji dokaz za zakrivljen odnos između aktivacije simpatičkog živčanog sustava i fiziološkog seksualnog uzbuđenja kod žena (Lorenz i sur., 2012). Umjerena aktivacija simpatičkog živčanog sustava povezana je sa višim genitalnim uzbuđenjem dok je jako niska ili jako visoka aktivacija simpatičkog živčanog sustava povezana sa niskom razinom genitalnog uzbuđenja (Lorenz i sur., 2012). Samim time, pretpostavlja se da postoji optimalna razina aktivacije simpatičkog živčanog sustava za fiziološko seksualno uzbuđenje kod žena. U istraživanju Palace i Gorzalka (1990) kada su sudionicima prikazani filmovi koji izazivaju anksioznost, subjektivne mjere uzbuđenja na erotski film su bile niže.

Istraživanja ukazuju na to da osobe s visokom razinom anksiozne osjetljivosti izbjegavaju aktivnosti koje podižu uzbuđenje kao što je fizička aktivnost (vježbanje). Nadalje, osobe s visokom razinom anksiozne osjetljivosti kraće vježbaju za razliku od osoba s niskom razinom anksiozne osjetljivosti (Smits i sur., 2010), vježbaju s manjim intenzitetom vježbanja (Boyle i sur., 2014; prema Gerrior i sur., 2015) ili pak izbjegavaju vježbanje i fizičke aktivnosti (Sabourin i sur., 2008). Većina tjelesnih simptoma koji se događaju tijekom vježbanja (npr. ubrzani rad srca i otežano disanje) događaju se i tijekom seksualne aktivnosti. Samim time, osobe s visokom anksioznom osjetljivosti mogu doživjeti zabrinutost tijekom seksualne aktivnosti zbog straha od tjelesnih simptoma uzbuđenja te izbjegavati seksualnu aktivnost. Uznemirenost tijekom seksualne aktivnosti može se dogoditi zbog straha od simptoma povezanih s anksioznosti, straha od boli ili oboje. Žene s visokom razinom anksiozne osjetljivosti doživljavaju više seksualne boli nego žene s niskom razinom anksiozne osjetljivosti te češću i intenzivniju nelagodu i/ili bol tijekom vaginalne penetracije (Gerrior i sur., 2015). Nadalje, žene s višom razinom anksiozne osjetljivosti doživljavaju niže seksualno zadovoljstvo te su više zabrinute za emocionalnu i seksualnu dobrobit veze i kompatibilnost između partnera u usporedbi sa ženama s niskom razinom anksiozne osjetljivosti (Gerrior i sur., 2015). Također, žene s visokom razinom anksiozne osjetljivosti izjavljuju o većim razinama zabrinutosti oko

dobrobiti svog partnera. Razine zabrinutosti više su od kliničkog uzorka žena sa seksualnim disfunkcijama (Gerrior i sur., 2015). Do sada se malo istraživanja bavilo odnosom seksualnog uzbuđenja i anksiozne osjetljivost uzimajući u obzir seksualnu inhibiciju. Anksiozni poremećaji česti su u modernom društvu međutim puno češći kod žena nego kod muškaraca (Pigott, 2003). Žene s umjerenim do visokim razinama anksioznosti izložene su znatno većim rizicima za niz seksualnim problema a posebice za poteškoće sa seksualnim uzbuđenjem (Dunn i sur., 1999; prema Bradford i Meston, 2005).

Cilj

Cilj ovog istraživanja je ispitati ulogu anksiozne osjetljivosti u seksualnom uzbuđenju žena u kontekstu seksualne inhibicije.

Problemi i hipoteze

1. Utvrditi povezanost anksiozne osjetljivosti sa seksualnim uzbuđenjem, afektivnim seksualnim uzbuđenjem i genitalnim senzacijama te seksualnom ekscitacijom i seksualnom inhibicijom.

H1: Anksiozna osjetljivost pokazat će se značajno, ali nisko do umjereno negativno povezana s mjerama seksualnog uzbuđenja i seksualnom ekscitacijom te značajno nisko do umjereno pozitivno povezana s dvije mjere seksualne inhibicije.

2. Utvrditi doprinos anksiozne osjetljivosti u objašnjenju seksualnog uzbuđenja, afektivnog seksualnog uzbuđenja i genitalnih senzacija kada se kontroliraju sociodemografske varijable, psihoseksualna ponašanja, seksualna ekscitacija i seksualna inhibicija.

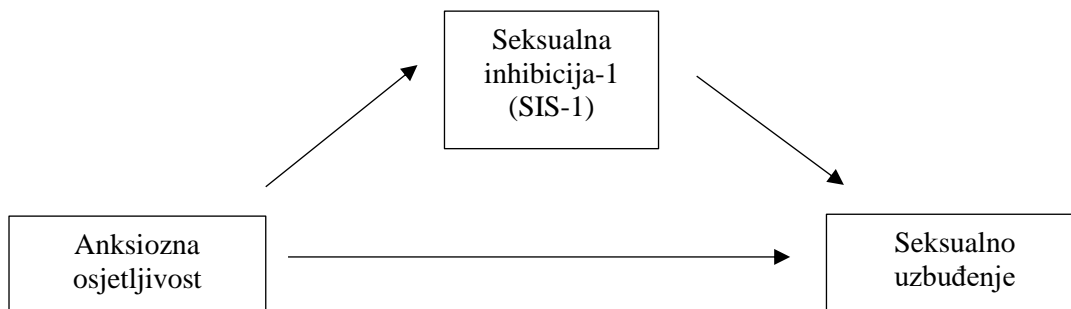
H2: Anksiozna osjetljivost će biti značajni samostalni prediktor za kriterij seksualnog uzbuđenja, afektivnog seksualnog uzbuđenja i genitalnih senzacija.

3. Ispitati ulogu seksualne inhibicije-1 (SIS-1) u odnosu između anksiozne osjetljivosti i mjera seksualnog uzbuđenja (seksualno uzbuđenje, afektivno seksualno uzbuđenje i genitalne senzacije).

H3: Seksualna inhibicija-1 (SIS-1) pokazat će djelomično posredujuću ulogu u odnosu između anksiozne osjetljivosti i mjera seksualnog uzbuđenja (seksualno uzbuđenje, afektivno seksualno uzbuđenje i genitalne senzacije).

Slika 1

Prikaz pretpostavljenog modela

Metoda

Sudionici

Istraživanju je putem online upitnika pristupilo $N=2521$ žena. Usporedbom sudionica koje su u potpunosti riješile upitnik i onih koje nisu utvrdilo se da se uzorci statistički značajno razlikuju po radnom statusu $\chi^2(3, N=2510)=14.4; p<.005$), statusu veze $\chi^2(2, N=2510)=35.5; p<.001$) i seksualnoj orijentaciji $\chi^2(4, N=2510)=12.5; p<.05$). Sudionice koje su dovršile upitnik su u većem postotku studentice i zaposlene žene dok su sudionice koje nisu ispunile upitnik u većem postotku nezaposlene žene i umirovljenice. Sudionice koje su ispunile upitnik do kraja izjavile su u većem postotku da su u vezi. Nadalje, sudionice koje su dovršile upitnik izjavljivale su u većem postotku pretežito heteroseksualnu i podjednako homoseksualnu i heteroseksualnu seksualnu orijentaciju. S obzirom na navedene razlike, odlučili smo u konačnu obradu uključiti sudionice koje su ispunile upitnik te je veličina uzorka $N=1605$. Sukladno s time, uzorak u ovom istraživanju je pristran i prigodan. Raspon dobi sudionica je od 18 do 68 godina ($M=31.68; SD=8.86$). 17.9% žena nije u vezi, 26% je u vezi, ali ne živi zajedno s partnerom/icom te je 56.1% sudionica u vezi, braku ili životnom partnerstvu i živi zajedno s partnerom/icom. Od 1605 žena, 43.1% ima djecu te je raspon broja djece od 0 do 6. Ostala sociodemografska obilježja navedena su u Prilogu A.

Instrumenti

Za potrebe ovog istraživanja formiran je *online* upitnik koji se sastojao od sociodemografskih pitanja, pitanja o učestalosti seksualnih aktivnosti, anksioznoj osjetljivosti, seksualnoj ekscitaciji i inhibiciji te seksualnom uzbuđenju.

Sociodemografska pitanja. Sudionici su trebali odgovoriti na pitanja o dobi, obrazovanju, statusu veze, seksualnoj orijentaciji, duljini veze, imaju li djecu te ukoliko imaju djecu da navedu koliko njih. Pitanja su priložena u Prilogu B.

Upitnik o učestalosti seksualnih ponašanja. U ovom dijelu upitnika, sudionice su trebale procijeniti koliko često su prakticirale navedene seksualne aktivnosti u posljednjih godinu dana na razini jednog mjeseca. Seksualne navike koje su se mjerile su masturbacija, partnerski seksualni odnos, seksualne igrice, maštanje i konzumiranje pornografije. Upitnik je dostupan u Prilogu C.

Indeks anksiozne osjetljivosti (eng., *Anxiety Sensitivity Index (ASI)*; Reiss i sur., 1986) mjeri razinu anksiozne osjetljivosti tj. strah od senzacija povezanih s anksioznošću koje se temelje na vjerovanju da te senzacije imaju štetne posljedice (Reiss i McNally, 1985; prema Blais i sur., 2001). To je najpoznatiji i najčešće korišten upitnik za mjerenje anksiozne osjetljivosti. Rezultati faktorske analize ukazuju na postojanje tri faktora a) strah od tjelesnih senzacija (npr. „Plaši me kad mi ponestane daha“), b) strah od psiholoških posljedica i nemogućnosti kontroliranja anksioznih simptoma (npr. „Kad se ne mogu koncentrirati na zadatak, brinem se da bih mogla poludjeti.“) i c) strah od socijalnih posljedica (npr. „Ne želim da drugi ljudi vide kad se osjećam uplašeno“) (Blais i sur., 2001). Upitnik se sastoji od 16 čestica na koje se odgovara pomoću skale Likertovog tipa od 1 „vrlo malo“ do 5 „vrlo jako“. Ukupni rezultat dobiva se sumiranjem odgovora na svim česticama te može iznositi od 0 do 64. Pouzdanost upitnika pokazala se zadovoljavajuća, te na uzorku hrvatskih žena iznosi $\alpha=.88$. (Jurin i sur., 2012). U ovom istraživanju pouzdanost ljestvice iznosi $\alpha=.87$.

Skraćena verzija skale seksualne inhibicije i seksualne ekscitacije (eng. *Sexual Inhibition Scales/Sexual Excitation Scales short form (SIS/SES-SF)*; Carpenter i sur., 2011). Ova verzija upitnika skraćena je verzija upitnika *The Sexual Inhibition/Sexual Excitation Scales (SIS/SES)*; Janssen i sur., 2002). Skraćena verzija se sastoji od 14 čestica. Sudionici odgovaraju na skali Likertovog tipa od 1 „potpuno se slažem“ do 4 „Uopće se ne slažem“. Upitnik mjeri tri faktora: 1) SES, seksualna ekscitacija (uzbuđenje), 2) SIS-

1, seksualna inhibiranost, strah od neuspješne izvedbe, 3) SIS-2, seksualna inhibiranost, strah od negativnih posljedica kao što su spolno prenosive bolesti (Velten i sur., 2018). Faktor SES mjeri se sa ukupno šest čestica u upitniku dok SIS-1 i SIS-2 sa četiri čestice pojedinačno. Pouzdanost upitnika je zadovoljavajuća. Test-retest pouzdanost testa mjerenog na uzorku žena s vremenskim odmakom od mjesec dana iznosi $r=.759$ za SES, $r=.787$ za SIS-1, $r=.715$ za SIS-2 (Nolet, i sur., 2021). U istraživanju Rettenbergera i suradnika (2019) na uzorku žena, pouzdanost Cronbach α za SES iznosi $\alpha=.74$, za SIS-1 $\alpha=.57$, za SIS-2 $\alpha=.59$. U ovom istraživanju Cronbach α za SES iznosi $\alpha=.77$, za SIS-1 $\alpha=.56$, za SIS-2 $\alpha=.66$.

Višestruki indikatori subjektivnog seksualnog uzbuđenja (eng. *Multiple Indicators of Subjective Sexual Arousal*; Mosher i sur., 1998). Upitnik mjeri tri vrste seksualnog uzbuđenja. Prva vrsta, skala seksualnog uzbuđenja sastoji se od pet čestica koje predstavljaju seksualna iskustva: a) seksualno uzbuđenje - subjektivna procjena sveukupnog seksualnog uzbuđenja, b) genitalni osjeti - subjektivna procjena količine i kvalitete osjeta doživljenih u genitalijama, c) seksualna toplina - subjektivna procjena količine seksualne topline koja se doživljava u genitalijama, grudima i tijelu kao funkcija pojačane vazokongestije (povećanje tkiva zbog punjenja krvlju), d) ne-genitalni tjelesni osjeti - subjektivna procjena tjelesnih osjeta poput golicanja, lebdenja ili osjećaj potpunosti koji prati seksualno uzbuđenje i e) seksualna apsorpcija - subjektivna procjena razine prisutnosti i usmjerenosti na sve osjete (dodira, mirisa, zvuka, okusa i vida) tijekom seksa. Sudionicama je rečeno da za svako iskustvo tijekom seksualnog odnosa procijene jesi li ga doživjeli te u kojem intenzitetu imajući na umu njihovo dosadašnje iskustvo. Iskustva su ocijenile na skali Likertovog tipa od 1 „nepostojanje navedenog osjeta“ do 7 „ekstremno doživljavanje navedenog osjeta“. Ukupni rezultat se formira sumiranjem rezultata na pojedinačnim česticama. Druga vrsta, skala afektivnog seksualnog uzbuđenja sadrži pet čestica koje predstavljaju pet pridjeva (seksualno uzbuđeno, senzualno, napaljeno, seksualno „vruće“ i seksualno ushićeno). Sudionice su dobile uputu ocijeniti u kojoj mjeri svaka riječ (pridjev) opisuje kako se osjećaju netom prije seksualne aktivnosti. Ocjenjuju ih na skali Likertovog tipa od 1 „vrlo malo“ do 5 „vrlo jako“. Ukupni rezultat formira se sumiranjem rezultata na svih pet čestica. Treća vrsta, genitalne senzacije, sastoji se od 11 čestica. Uputa sudionicama je da označe najvišu razinu genitalnih osjeta koju najčešće doživljavaju tijekom seksa. Prva izjava „Nema genitalnog

osjeta“ predstavlja minimalni genitalni osjet do jedanaeste izjave „Intenzivan orgazama - intenzivan orgazam s brzim otpuštanjem, do 12 kontrakcija“ koji predstavlja najintenzivniji genitalni osjet. Ovisno o rednom broju izjave koju sudionice zaokruže, taj broj ujedno predstavlja i njihov rezultat na mjeri genitalne senzacije. Pouzdanost mjera seksualne uzbuđenosti i afektivne seksualne uzbuđenosti, mjerena Cronbach α na uzorku 120 studenata i 121 studentica varira u rasponu od .92 i .97. Medijan Cronbach α za mjeru seksualne uzbuđenosti iznosi $\alpha=.97$ dok za mjeru afektivne seksualne uzbuđenosti iznosi $\alpha=.96$ (Mosher i sur., 1998). U ovom istraživanju za mjeru seksualne uzbuđenosti $\alpha=.86$ dok je za mjeru afektivne seksualne uzbuđenosti $\alpha=.87$.

Postupak

Prije provedbe istraživanja, Etičko povjerenstvo odobrilo je provedbu istraživanja početkom lipnja 2020. godine. Podaci su nakon odobrenja prikupljeni pomoću *online* upitnika objavom poveznice u grupama na društvenim mrežama u razdoblju od lipnja do srpnja 2020. godine. Istraživanje je bilo namijenjeno isključivo ženama iznad 18 godina. Navedeno je da je cilj istraživanja ispitati različite emocionalne reakcije i seksualnost sudionica. Sudionicama je u uputi bilo navedeno da je sudjelovanje u istraživanju anonimno i dobrovoljno te da će podaci biti dostupni isključivo istraživaču i korišteni samo u znanstveno-istraživačke svrhe. Sudionicama je ostavljena mogućnost da odustanu u svakom trenutku istraživanja bez ikakvih posljedica. Zamoljeni su da na pitanja odgovaraju što iskrenije i spontanije s obzirom da će se rezultati prezentirati grupno te se neće moći povezati s pojedincima. Sudionicama je ostavljen kontakt *e-mail* adresa autorice istraživanja u slučaju dodatnih pitanja i nedoumica te *e-mail* adresa etičkog povjerenstva u slučaju pritužbi na provedeni postupak ili zabrinutosti oko nečega što su doživjeli tijekom istraživanja. Ispunjavanje upitnika trajalo je oko 15 minuta.

Rezultati

Statistička obrada podataka provedena je u računalnom programu „Jamovi“, verzija 1.8.1. Kako bismo provjerili normalnost distribucija rezultata na varijablama, koristili smo Shapiro-Wilk test. Rezultati su pokazali da se sve varijable distribuiraju normalno. Deskriptivni podaci i podaci o normalitetu distribucija navedeni su u Prilogu D (Tablica 7). Prije testiranja hipoteza testirali smo značajnost međusobnih korelacija

svih varijabli korištenih u istraživanju. Korelacijska matrica je priložena u Prilogu E (Tablica 8).

Tablica 1

Korelacijska tablica varijabli anksiozne osjetljivosti, seksualnog uzbuđenja, afektivnog seksualnog uzbuđenja, genitalnih senzacija, seksualne ekscitacije, seksualne inhibicije (SIS-1 i SIS-2) (N=1605)

	Anksiozna osjetljivost	Seksualna ekscitacija	Seksualna inhibicija-1 (SIS-1)	Seksualna inhibicija-2 (SIS-2)	Seksualno uzbuđenje	Afektivno seksualno uzbuđenje
Seksualna ekscitacija	0.12***					
Seksualna inhibicija-1 (SIS-1)	0.25***	0.03				
Seksualna inhibicija-2 (SIS-2)	0.15***	-0.19***	0.31***			
Seksualno uzbuđenje	-0.03	0.24***	-0.30***	-0.16***		
Afektivno seksualno uzbuđenje	-0.01	0.27***	-0.30***	-0.19***	0.65***	
Genitalne senzacije	-0.15***	0.07*	-0.22***	-0.12***	0.44***	0.38***

*** $p < .001$

Legenda: p – statistička značajnost

Kako bismo odgovorili na prvi istraživački problem, izračunali smo Pearsonove koeficijente korelacije varijabli dok smo za drugi problem koristili hijerarhijsku regresijsku analizu. Za odgovor na treći problem koristili smo medijacijsku analizu.

U tablici 1 prikazani su Pearsonovi koeficijenti korelacije između varijabli anksiozne osjetljivosti, seksualne ekscitacije, seksualne inhibicije (SIS-1 i SIS-2) te tri mjere seksualnog uzbuđenja. Utvrđena je niska pozitivna povezanost anksiozne osjetljivosti i seksualne ekscitacije i inhibicije (SIS-1 i SIS-2) te niska negativna povezanost anksiozne osjetljivosti i genitalnih senzacija. Anksiozno osjetljive žene imaju višu razinu seksualne inhibicije i ekscitacije te niže razine genitalnih senzacija. Seksualna ekscitacija nisko je pozitivno povezana sa sve tri mjere seksualnog uzbuđenja i nisko negativno povezana sa seksualnom inhibicijom-2 (SIS-2). Seksualno ekscitirane žene doživljavaju niže razine seksualne inhibicije te više razine na sve tri mjere seksualnog

uzbuđenja. Seksualna inhibicija-1 (SIS-1) je nisko pozitivno povezana sa seksualnom inhibicijom-2 (SIS-2), a nisko negativno povezana s tri mjere seksualnog uzbuđenja. Seksualno inhibirane žene doživljavaju niže razine seksualnog uzbuđenja. Seksualna inhibicija-2 (SIS-2) ima nisku negativnu povezanost s tri mjere seksualnog uzbuđenja. Sve mjere seksualnog uzbuđenja umjereno pozitivno koreliraju međusobno. Seksualno uzbuđene žene doživljavaju više razine afektivnog seksualnog uzbuđenja i genitalnih senzacija i obrnuto. Ovime je prva hipoteza djelomično potvrđena. Anksiozna osjetljivost je značajno, nisko pozitivno povezana sa dvije mjere seksualne inhibicije međutim pozitivno je povezana i sa seksualnom ekscitacijom. Anksiozna osjetljivost značajno je nisko negativno povezana samo sa jednom mjerom seksualnog uzbuđenja – genitalnim senzacijama.

Tablica 2

Rezultati hijerarhijske regresijske analize za kriterij seksualnog uzbuđenja (N=1605)

	1	2	3
	β	β	β
Dob	0.02	0.01	0.01
Obrazovanje	-0.06	-0.07	-0.09*
Status veze	-0.04	-0.04	-0.04
Duljina veze	-0.06	-0.06	-0.05
Broj djece	0.01	0.01	0.03
Masturbacija	-0.02	-0.02	-0.05
Pornografija	0.03	0.04	0.03
Maštanje	0.27***	0.27***	0.19***
Seksualne igrice	0.06	0.06	0.04
Učestalost seksualnih odnosa	0.14***	0.13**	0.14***
Anksiozna osjetljivost		-0.07	-0.03
Seksualna ekscitacija			0.17***
Seksualne inhibicija-1			-0.24***
Seksualna inhibicija-2			0.01
<i>R</i>	0.39	0.40	0.47
<i>R</i> ²	0.15	0.16	0.22
ΔR^2	0.15	0.01	0.06
F	11.2***	10.5***	12.4***
<i>df</i> ₁	10	11	14
<i>df</i> ₂	624	623	620

* $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$

Legenda: β – standardizirani parcijalni beta koeficijent; *R* – koeficijent multiple korelacije; *R*² – koeficijent multiple determinacije; ΔR^2 – promjena koeficijenta multiple determinacije; F – vrijednost F omjera; *df* – stupnjevi slobode; *p* – statistička značajnost

U tablici 2 prikazani su rezultati za prvu provedenu hijerarhijsku regresijsku analizu za kriterij seksualnog uzbuđenja. U prvom koraku, maštanje i učestalost seksualnih odnosa su značajni prediktori. Žene koje češće maštaju i češće prakticiraju seks doživljavaju veću razinu seksualnog uzbuđenja. Ovim korakom objašnjeno je ukupno 15% kriterija. U drugom koraku, maštanje i učestalost seksualnih odnosa su i dalje značajni prediktori dok se anksiozna osjetljivost nije pokazala kao značajni prediktor. Ovim korakom objašnjeno je ukupno 1% kriterija. U trećem koraku uz maštanje i učestalost seksualnih odnosa, obrazovanje, seksualna ekscitacija i seksualna inhibicija-1 (SIS-1) pokazali su se kao značajni prediktori. Slabije obrazovane žene koje su seksualno ekscitiranije i manje seksualno inhibirane doživljavaju više razine seksualnog uzbuđenja. Ovim korakom objašnjeno je ukupno 6% varijance kriterija. Ukupno je ovim modelom objašnjeno 22% varijance seksualnog uzbuđenja kod žena.

Tablica 3

Rezultati hijerarhijske regresijske analize za kriterij afektivnog seksualnog uzbuđenja (N=1605)

	1	2	3
	β	β	β
Dob	-0.00	-0.00	-0.01
Obrazovanje	0.02	0.02	0.01
Status veze	-0.03	-0.03	-0.04
Duljina veze	-0.08	-0.08	-0.07
Broj djece	0.03	0.03	0.05
Masturbacija	0.04	0.04	0.01
Pornografija	0.05	0.05	0.03
Maštanje	0.25***	0.26***	0.18***
Seksualne igrice	0.09*	0.09*	0.07
Učestalost seksualnih odnosa	0.14***	0.14***	0.15***
Anksiozna osjetljivost		-0.01	0.02
Seksualna ekscitacija			0.15***
Seksualne inhibicija-1			-0.18***
Seksualna inhibicija-2			-0.05
<i>R</i>	0.44	0.44	0.50
<i>R</i> ²	0.20	0.20	0.25
ΔR^2	0.20	0.00	0.05
F	15.1***	13.7***	14.3***
<i>df</i> ₁	10	11	14
<i>df</i> ₂	624	623	620

* $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$

Legenda: β – standardizirani parcijalni beta koeficijent; *R* – koeficijent multiple korelacije; *R*² – koeficijent multiple determinacije; ΔR^2 – promjena koeficijenta multiple determinacije; F – vrijednost F omjera; *df* – stupnjevi slobode; *p* – statistička značajnost

U tablici 3 prikazani su rezultati za drugu provedenu hijerarhijsku regresijsku analizu za kriterij afektivnog seksualnog uzbuđenja. U prvom koraku hijerarhijske analize maštanje, seksualne igrice i učestalost seksualnih odnosa značajni su prediktori. Žene koje češće maštaju, igraju seksualne igrice i češće prakticiraju seks doživljavaju veću razinu seksualnog uzbuđenja. Ovim korakom objašnjeno je ukupno 20% kriterija. U drugom koraku anksiozna osjetljivost nije značajni prediktor dok maštanje, seksualne igrice i učestalost seksualnih odnosa i dalje jesu. U trećem koraku, uz maštanje i učestalost seksualnih odnosa - seksualna ekscitacija i seksualna inhibicija-1 (SIS-1) pokazali su se kao značajni prediktori. Seksualno ekscitiranije i manje seksualno inhibirane žene doživljavaju veće afektivno seksualno uzbuđenje. Ovim korakom objašnjeno je ukupno 5% kriterija. Ukupno je ovim modelom objašnjeno 25% varijance afektivnog uzbuđenja kod žena.

Tablica 4

Rezultati hijerarhijske regresijske analize za kriterij genitalnih senzacija (N=1605)

	1	2	3
	β	β	β
Dob	-0.02	-0.03	-0.03
Obrazovanje	0.18***	0.15***	0.14***
Status veze	-0.01	-0.00	-0.01
Duljina veze	-0.02	-0.02	-0.02
Broj djece	-0.03	-0.02	-0.01
Masturbacija	-0.09*	-0.10*	-0.11*
Pornografija	-0.06	-0.04	-0.05
Maštanje	0.20***	0.20***	0.16***
Seksualne igrice	0.08	0.09*	0.07
Učestalost seksualnih odnosa	0.17***	0.15***	0.15***
Anksiozna osjetljivost		-0.17***	-0.14***
Seksualna ekscitacija			0.05
Seksualne inhibicija-1			-0.12**
Seksualna inhibicija-2			-0.04
<i>R</i>	0.35	0.39	0.41
<i>R</i> ²	0.12	0.15	0.17
ΔR^2	0.12	0.03	0.02
F	8.60***	9.88***	8.79***
<i>df</i> ₁	10	11	14
<i>df</i> ₂	624	623	620

* $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$

Legenda: β – standardizirani parcijalni beta koeficijent; *R* – koeficijent multiple korelacije; *R*² – koeficijent multiple determinacije; ΔR^2 – promjena koeficijenta multiple determinacije; *F* – vrijednost *F* omjera; *df* – stupnjevi slobode; *p* – statistička značajnost

U tablici 4 prikazani su rezultati za treću provedenu hijerarhijsku regresijsku analizu za kriterij genitalnih senzacija. U prvom koraku, obrazovanje, masturbacija, maštanje i učestalost odnosa značajni su prediktori. Obrazovanije žene koje više maštaju i češće prakticiraju seksualne odnose te manje masturbiraju doživljavaju više razine genitalnih senzacija. Ovim korakom objašnjeno je ukupno 12% kriterija. U drugom koraku, uz obrazovanje, maštanje i učestalost seksualnih odnosa - seksualne igrice i anksiozna osjetljivost pokazali su se kao značajni prediktori. Manje anksiozno osjetljive žene koje češće prakticiraju seksualne igrice doživljavaju više razine genitalnih senzacija. Ovim korakom objašnjeno je ukupno 3% kriterija. U trećem koraku, obrazovanje, masturbacija, maštanje, učestalost seksualnih odnosa, anksiozna osjetljivosti i seksualna inhibicija-1 (SIS-1) pokazali su se kao značajni prediktori. Ovim korakom objašnjeno je ukupno 2% kriterija. Obrazovanije žene koje češće masturbiraju, maštaju i češće prakticiraju seksualne odnose doživljavaju više razine genitalnih senzacija. Seksualno inhibiranije i anksiozno osjetljivije žene doživljavaju niže razine genitalnih senzacija. Ukupno je ovim modelom objašnjeno 17% varijance genitalnih senzacija kod žena.

Druga hipoteza djelomično je potvrđena. Anksiozna osjetljivost značajni je samostalni prediktor za mjeru genitalnih senzacija, ali ne i mjere seksualnog uzbuđenja i afektivnog seksualnog uzbuđenja.

Tablica 5

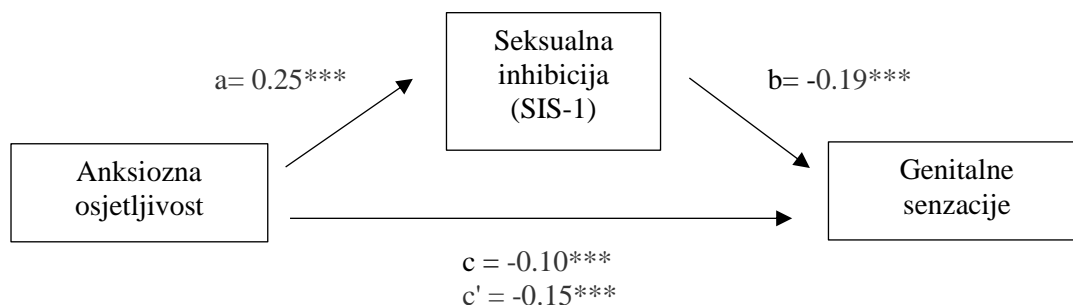
Rezultati testiranja medijacijskog učinka seksualne inhibicije-1 (SIS-1) na odnos između anksiozne osjetljivosti i kriterija seksualne uzbuđenosti (N=1605)

Efekt	Oznaka	β	SE	<i>p</i>	%
Indirektni	a x b	-0.05	0.00	< .001	33.3
Direktni	c	-0.10	0.01	< .001	66.7
Ukupni	c + a x b	-0.15	0.01	< .001	100

Legenda: β – standardizirani parcijalni beta koeficijent, SE – standardna pogreška, *p* – statistička značajnost, % - postotak medijacije

Slika 2

Grafički prikaz testiranog medijacijskog regresijskog modela

* $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$

Legenda: a – efekt prediktora na medijator, b – efekt medijatora na kriterij, c – efekt prediktora na kriterij, c' – efekt prediktora na kriterij nakon uvođenja medijatora u model, p – statistička značajnost

S obzirom da je anksiozna osjetljivost povezana samo sa jednom mjerom seksualnog uzbuđenja te se pokazala kao značajan prediktor samo za tu mjeru, testiran je medijacijski model s kriterijem genitalnih senzacija (Tablica 5). Analiza medijacije podrazumijeva da se odnos koji ostvaruju prediktor (anksiozna osjetljivost) i kriterij (genitalne senzacije) objašnjava trećom varijablom koja se naziva medijator (SIS-1). Do određenog ishoda ne dolazi se isključivo neposrednim djelovanjem prediktora na kriterij nego prediktor dovodi do promjene u medijatorskoj varijabli, što nadalje utiče na kriterij. Rezultati analize su pokazali značajan ukupni, indirektni i direktni efekt. Ukupni efekt označava efekt anksiozne osjetljivosti na genitalne senzacije prije uvođenja medijatorske varijable seksualne inhibicije-1 (SIS-1). Direktni efekt označava efekt anksiozne osjetljivosti na genitalnu senzaciju nakon uvođenja medijatorske varijable dok indirektni efekt označava efekt anksiozne osjetljivosti i genitalnih senzacija koji se može objasniti seksualnom inhibicijom-1 (SIS-1). Efekt prediktora na kriterij u ovom istraživanju je veći nakon uvođenja medijatora što upućuje na supresorski efekt. O djelomičnoj medijaciji govorimo ukoliko prediktor ostvaruje efekt na kriterij direktno, ali i indirektno, preko djelovanja medijatora što se pokazalo i u ovom istraživanju. Medijacija je djelomična čime je potvrđena hipoteza. Anksiozno osjetljive žene doživljavaju niže razine genitalnih senzacija međutim anksiozno osjetljive žene koje su uz to i seksualno inhibirane također doživljavaju niže razine genitalnih senzacija.

Rasprava

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati ulogu anksiozne osjetljivosti u seksualnom uzbuđenju žena u kontekstu seksualne inhibicije. Kao odgovor na prvi istraživački problem dobiven je nalaz da je anksiozna osjetljivost povezana samo s jednom mjerom seksualnog uzbuđenja – genitalnim senzacijama. Također, kao odgovor na drugi istraživački problem, anksiozna osjetljivost pokazala se kao značajni samostalni prediktor genitalnih senzacija. Od mjerene tri vrste seksualnog uzbuđenja, samo se mjera genitalnih senzacija odnosi isključivo na tjelesne promjene u tijelu (kontrakcije tijekom doživljavanja orgazma). Upravo je to mogući razlog značajne iako niske povezanosti anksiozne osjetljivosti i genitalnih senzacija uzbuđenja doživljene tijekom seksualne aktivnosti. Anksiozno osjetljive osobe tijekom seksualne aktivnosti postižu niže razine genitalnih senzacija. Također, dobiven je nalaz da anksiozno osjetljive žene imaju više razine seksualne inhibicije što je u skladu s prijašnjim istraživanjima (Dèttore i sur., 2013) dok pozitivna povezanost anksiozne osjetljivosti i ekscitacije nije u skladu s prijašnjim istraživanjima. Pozitivnu povezanost anksiozne osjetljivosti i seksualne ekscitacije moguće je objasniti time da anksiozno osjetljivije osobe koje imaju strah od tjelesnih promjena, u većoj mjeri opažaju svoje tjelesne promjene. Kada osjete promjene u tijelu, moguće je da ih pogrešno protumače kao seksualno uzbuđenje. Seksualna ekscitacija podrazumijeva sklonost doživljavanju seksualnog uzbuđenju te samim time moguće je da anksiozno osjetljiviji izjavljuju i veću sklonost seksualnom uzbuđenju. Ovaj nalaz dodatno potvrđuje pretpostavku da su seksualna inhibicija i seksualna ekscitacija dva odvojena i neovisna mehanizma s obzirom da obje mjere pozitivno koreliraju sa anksioznom osjetljivosti. Nadalje, tri mjere seksualnog uzbuđenja su u niskim korelacijama s obzirom da mjere isti konstrukt što govori o kompleksnosti konstrukta seksualnog uzbuđenja ($r=.65$, $r=.44$, $r=.38$). U brojnim istraživanjima, genitalne senzacije pokazale su nižu povezanost sa subjektivnim izvještajima seksualnog uzbuđenja kod žena (Brotto i Gorzalka, 2002; Laan i sur., 1995; Meston i Gorzalka, 1996; Meston i Heiman, 1998; Morokoff i Heiman, 1980). Na subjektivno uzbuđenje utječu misli i osjećaji (Nobre i Pinto-Gouveia, 2006, 2008) dok su genitalne senzacije povezane s tjelesnim reakcijama (orgazam) u tijelu. Za sve tri mjere seksualnog uzbuđenja značajni prediktor je seksualna inhibicija-1 (SIS-1), ali ne i seksualna inhibicija-2 (SIS-2) što je u skladu s prijašnjim istraživanjima (Gomes i sur., 2018; Bancroft i sur., 2003, 2004). Seksualna inhibicija-1

(SIS-1) predstavlja inhibiciju zbog prijetnje od loše seksualne izvedbe dok seksualna inhibicija-2 (SIS-2) predstavlja inhibiciju zbog posljedica izvedbe. Gomes i suradnici (2018) zaključuju da seksualna inhibicija-2 (SIS-2) nema značajan utjecaj na cjelokupno seksualno funkcioniranje kod žena dok Bancroft i suradnici (2003, 2004) sugeriraju da implicitna prijetnja u SIS-2 dimenziji seksualne inhibicije kao što je neželjena trudnoća ili zaraza spolno prenosivom bolesti nije toliko relevantna za seksualno funkcioniranje kod seksualno zdravih osoba kao što je to seksualna inhibicija-1 (SIS-1). Moguće objašnjenje ovog nalaza je da se negativne posljedice kao što su neželjena trudnoća i zaraza spolno prenosivom bolesti u većini slučajeva pod kontrolom osobe (korištenje kontracepcije).

Kao odgovor na treći istraživački problem, dobiven je nalaz da je seksualna inhibicija-1 (SIS-1) djelomični medijator u odnosu između anksiozne osjetljivosti i genitalnih senzacija. Anksiozno osjetljive osobe koje imaju strah od tjelesnih promjena koje se događaju u njihovom tijelu, a koje se događaju i za vrijeme seksualne aktivnosti, doživljavaju strah koji ih seksualno inhibira te doživljavaju slabije genitalne senzacije za vrijeme seksualnog odnosa. S obzirom da se radi o korelacijskom nacrtu a ne uzročnom-posljedičnom, odnosi su hipotetizirani na teorijskoj osnovi. Istraživanja ukazuju na rani razvitak anksiozne osjetljivosti kod ljudi te prema Mattisu i Ollendicku (1997) anksiozna osjetljivost može se uočiti kod osoba već u devetoj godini života. Seksualna inhibicija razvija se kasnije, u adolescenciji kada se većina ljudi počne upuštati u seksualne aktivnosti. Samim time, pretpostavlja se da anksiozna osjetljivost prethodi seksualnoj inhibiciji. Kaplan (1988; prema Hartmann i sur., 2008) navodi kako je anksioznost seksualne izvedbe ključna u izbjegavanju seksualnih aktivnosti te mnogo pacijenata koji imaju „fobiju od seksa“ imaju dvojne dijagnoze seksualnog i paničnog poremećaja. Barlow (1988; prema Hartmann i sur., 2008) ističe sličnosti somatskih simptoma tijekom seksualnog uzbuđenja i paničnih napada te da su stres i seksualno uzbuđenje često okidači pogrešnih paničnih alarma. Premda svi pacijenti ne razviju strah od seksualnog uzbuđenja, imaju tendenciju izbjegavanja seksualnih aktivnosti nakon prvog doživljenog napada panike zbog njihovog straha od doživljavanja panike tijekom seksualne aktivnosti. Laboratorijska istraživanja pokazala su da neseksualne kognitivne distrakcije smanjuju objektivne i subjektivne mjere seksualnog uzbuđenja na erotski podražaj (Adams i sur., 1985; Elliott i O'Donohue, 1997) što se može povezati s nalazima u ovom

istraživanju. Osobe koje su distraktirane promjenama u tijelu i zabrinutošću oko tih promjena više su inhibirane pa to utječe na razine seksualnog uzbuđenja. Morokoff i Heiman (1980) predlažu da žene sa seksualnim poremećajima, seksualno uzbuđenje percipiraju kao anksioznost što ih seksualno inhibira i povratno, smanjuje razinu seksualnog uzbuđenja. Također, osobe koje su anksiozno osjetljivije obraćaju više pozornosti unutarnjem fiziološkom stanju pa samim time bolje opažaju promjene u njemu (Richards i Bertram, 2000). Figueira i suradnici (2001) pronašli su podatak o učestalijem masturbiranju među pacijentima s panični poremećajem. Moguće je da je to direktna posljedica iskustva paničnih napada te da žene više masturbiraju kako bi kompenzirale manjak seksualnih aktivnosti s partnerom i jer u tim trenucima imaju veću kontrolu nad svojim tijelom. Ovo objašnjenje moguće je potkrijepiti nalazom u ovom istraživanju da žene koje više masturbiraju doživljavaju niže razine genitalnih senzacija. S obzirom na prijašnje seksualno iskustvo i strah od tjelesnih senzacija žene izbjegavaju seksualne aktivnosti s partnerom u kojima su se uplašili tjelesnih senzacija te više masturbiraju kako bi mogle kontrolirati svoje stanje. Sami strah od tjelesnih promjena ih inhibira za vrijeme seksualnog odnosa pa i doživljavaju niže razine genitalnih senzacija. Unatoč tome što je značajan prediktor, anksiozna osjetljivost ima mali doprinos objašnjenju genitalnih senzacija (3%) što upućuje na to da neke druge varijable mogu bolje doprinijeti objašnjenju genitalnih senzacija. U istraživanju Bradforda i Mestona (2006) anksiozna osjetljivost povezana je s nižim razinama seksualnog uzbuđenja međutim autori smatraju da je anksioznost zaslužna za tu povezanost.

Metodološki nedostaci, smjernice za buduća istraživanja i praktične implikacije

U ovom istraživanju nedostatak je što uzorak nije reprezentativan te rezultate ovog istraživanja nije moguće primijeniti na općoj populaciji. Uočene su značajne razlike u sociodemografskim varijablama između žena koje su ispunile upitnik do kraja i onih koje nisu riješile upitnik do kraja. Od sudionica koje su pristupile rješavanju upitnika, čak njih 916 je isključeno iz obrade podataka. Samim time, uzorak na kojem su obrađeni podaci je dodatno pristran. Nisu kontrolirane varijable bolesti, poremećaja ili trenutna emocionalna stanja sudionica koja su mogla utjecati na rezultate istraživanja. Navedene varijable mogu utjecati na promjene u mehanizmu seksualnog uzbuđenja npr. žene koje imaju poremećaj seksualne želje i uzbuđenja ili su u zadnjem periodu bile potištene i

sniženog raspoloženja, teže će postizati seksualno uzbuđenje u usporedbi sa ženama koje nemaju poremećaj. Moguća je i samoselekcija uzorka te da su sudionice koje su pristupile upitniku otvorenije po pitanju svoje seksualnosti, imaju pozitivnije stavove o seksualnosti ili im je pak zanimljiva tema iz nekog razloga pa su motiviranije odgovarati na pitanja u upitniku. Nadalje, ovo istraživanje je korelacijsko te ne možemo zaključivati o uzročno-posljedičnom odnosu između varijabli. Također, s obzirom na to da su pitanja intimne prirode moguće je da su sudionice davale socijalno poželjne odgovore. S obzirom da su sudionice rješavale upitnik online nije bilo moguće kontrolirati same uvjete ispunjavanja. Prisutnost drugih osoba tijekom ispunjavanja upitnika mogla je dovesti do drugačijih odgovora (neiskrenih ili socijalno poželjnih) pogotovo ako je ta osoba njihov partner/ica. Mjere seksualnog uzbuđenja u ovom istraživanju nisu objektivne nego subjektivne. Sudionice su izjavljivale kako su se retrogradno osjećale te nije bilo mogućnosti precizno izmjeriti razinu njihovog seksualnog uzbuđenja. Ovo je bitno s obzirom na to da su u prijašnjim istraživanjima istraživači uočili slabu povezanost između izjava sudionica o razini njihovog seksualnog uzbuđenja (subjektivno seksualno uzbuđenje) i objektivnih mjera seksualnog uzbuđenja (Laan i Everaerd, 1995; Chivers, i sur., 2010). Tijekom seksualne uzbuđenosti dolazi do promjene svijesti te se na drugi način doživljava okolina i potencijalno donose odluke koje osoba inače ne bi donijela. Prema Norris i sur. (2004) seksualno uzbuđenje pokazalo se kao važan faktor koji ima potencijal snažno utjecati na donošenje odluka tijekom seksualne aktivnosti (npr. odluka o stupanju u seksualni odnos ili korištenje kondoma). U situacijama u kojima postoje jaki seksualni visceralni znakovi, muškarci i žene koji su iskusili snažno seksualno uzbuđenje mogu imati niže razine inhibicije i promjene u donošenju odluka. Ova pojava može imati utjecaj tijekom seksualnih aktivnosti te doprinijeti izostavljanju odgovarajuće zaštite (npr. korištenje kondoma) (Skakoon-Sparling i sur., 2016).

Buduća istraživanja trebali bi ispitati odnos između anksiozne osjetljivosti, seksualne inhibicije i seksualnog uzbuđenja ali na reprezentativnom uzorku žena. Korisno bi bilo konstrukt seksualnog uzbuđenja izmjeriti objektivnim i subjektivnim metodama, te ih usporediti u kontekstu ovog nacrtu istraživanja. Uz opću mjeru anksiozne osjetljivosti također bi bilo poželjno koristiti tri subskele anksiozne osjetljivosti te istražiti njihovu povezanost s mjerama seksualnog uzbuđenja. Seksualnu inhibiciju trebalo bi istražiti koristeći *Inventar seksualne ekscitacije i seksualne inhibicije za žene (Sexual*

Excitation/Sexual Inhibition Inventory for Women, SESII-W; Graham i sur., 2004) kako bismo uvidjeli postoje li razlike u dobivenim rezultatima s obzirom da upitnici mjere isti konstrukt. Također, istražiti koji faktori inhibicije dobiveni SESII-W skalom imaju značajnu ulogu u odnosu između anksiozne osjetljivosti i seksualnog uzbuđenja.

Nalazi ovog istraživanja usmjeravaju pozornost na uloge anksiozne osjetljivosti u seksualnom uzbuđenju kao jednom od relevantnih preduvjeta doživljavanju orgazma. Seksualno uzbuđenje kod žena kompleksnije je od onog kod muškaraca – objektivne i subjektivne mjere seksualnog uzbuđenja manje su povezane kod žena nego kod muškaraca. Također, razina seksualne inhibicije viša je kod žena. Samim time, rezultati ovog istraživanja imaju praktičnu svrhu u kliničkom radu sa ženama koje imaju inhibicijske obrasce, smanjenju želju i anksiozne reakcije. U terapijskom procesu anksiozna osjetljivost može se sniziti međutim ostaje pitanje hoće li to dovesti do nižih razina seksualne inhibicije i u konačnici viših razina genitalnih senzacija.

Zaključak

Ovim istraživanjem željelo se utvrditi prediktore seksualnog uzbuđenja te ispitati uloga anksiozne osjetljivosti u razumijevanju seksualnog uzbuđenja žena u odnosu na seksualnu inhibiciju-1 (SIS-1). Anksiozna osjetljivost pokazala se povezanom samo sa jednom vrstom seksualnog uzbuđenja – genitalnim senzacijama. Ona ne doprinosi objašnjenju varijance dvije mjere seksualnog uzbuđenja već samo za mjeru genitalnih senzacija. Obrazovanije žene koje češće maštaju i imaju učestalije odnose te imaju veću seksualnu ekscitaciju i manju inhibiciju imaju veće seksualno uzbuđenje. Konfiguracija prediktora afektivnog seksualnog uzbuđenja vrlo je slična kao i za seksualno uzbuđenje izuzev obrazovanja. Nadalje, obrazovanije žene koje češće masturbiraju i imaju učestalije seksualne odnose te one koje su nisko anksiozno osjetljivije i imaju nižu razinu seksualne inhibicije postižu više razine genitalnih senzacija. Iako značajan, ovakav set prediktora objasnio je najmanje varijance kriterija genitalnih senzacija, samo 17%. Analizom medijacijskog učinka seksualne inhibicije-1 (SIS-1) na odnos između anksiozne osjetljivosti i genitalnih senzacija utvrđena je djelomična medijacija. Osobe koje su anksiozno osjetljive postižu niže razine genitalnih senzacija. Također, kod anksiozno osjetljive osobe tijekom seksualne aktivnosti kada dolazi do tjelesnih promjena (npr. ubrzano disanje) aktivira se „strah od straha“ koji seksualno inhibira osobu koja potom

doživljava smanjenu razinu genitalnih senzacija. Rezultati ovog istraživanja mogu upućivati na važnost uloge mehanizma seksualne inhibicije na seksualno uzbuđenje žena s obzirom na njihovu razinu anksiozne osjetljivosti. Također, rezultati ovog istraživanja mogu biti korisni u objašnjenju nastanka, ali i održavanja poteškoća s uzbuđivanjem kod žena te pomoći tijekom terapijskog procesa.

Literatura

- Adams, A. E., Haynes, S. N. i Brayer, M. A. (1985). Cognitive distraction in female sexual arousal. *Psychophysiology*, 22, 689–696.
- Ågmo, A. (2011). On the intricate relationship between sexual motivation and arousal. *Hormones and Behavior*, 59(5), 681-688.
<https://doi.org/10.1016/j.yhbeh.2010.08.013>
- Bancroft, J. (2005). The endocrinology of sexual arousal. *Journal of Endocrinology*, 186(3), 411-427. <https://doi.org/10.1677/joe.1.06233>
- Bancroft, J. i Janssen, E. (2000). The dual control model of male sexual response: A theoretical approach to centrally mediated erectile dysfunction. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 24(5), 571-579. [https://doi.org/10.1016/S0149-7634\(00\)00024-5](https://doi.org/10.1016/S0149-7634(00)00024-5)
- Bancroft, J., Janssen, E., Carnes, L., Goodrich, D., Strong, D. i Long, J. S. (2004). Sexual activity and risk taking in young heterosexual men: The relevance of sexual arousability, mood, and sensation seeking. *Journal of Sex Research*, 41(2), 181-192. <https://doi.org/10.1080/00224490409552226>
- Bancroft, J., Janssen, E., Strong, D., Carnes, L., Vukadinovic, Z., i Long, J. S. (2003). Sexual risk-taking in gay men: The relevance of sexual arousability, mood, and sensation seeking. *Archives of Sexual Behavior*, 32(6), 555-572.
<https://doi.org/10.1023/A:1026041628364>
- Basson, R. (2001). Human sex-response cycles. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 27(1), 33-43. <https://doi.org/10.1080/00926230152035831>
- Basson, R. (2000). The female sexual response: A different model. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 26(1), 51-65. <https://doi.org/10.1080/009262300278641>
- Blais, M. A., Otto, M. W., Zucker, B. G., McNally, R. J., Schmidt, N. B., Fava, M. i Pollack, M. H. (2001). The anxiety sensitivity index: item analysis and suggestions for refinement. *Journal of Personality Assessment*, 77(2), 272-294.
https://doi.org/10.1207/S15327752JPA7702_10
- Both, S., Everaerd, W., Laan, E. i Janssen, E. (2007). Desire emerges from excitement: A psychophysiological perspective on sexual motivation. *The Psychophysiology of Sex*, 8, 327-339.
- Bradford, A. i Meston, C. M. (2006). The impact of anxiety on sexual arousal in women. *Behaviour Research and Therapy*, 44(8), 1067-1077.
<https://doi.org/10.1016/j.brat.2005.08.006>

- Brotto, L. A. i Gorzalka, B. B. (2002). Genital and subjective sexual arousal in postmenopausal women: Influence of laboratory-induced hyperventilation. *Journal of Sex and Marital Therapy*, 28(1), 39-53. <https://doi.org/10.1080/00926230252851186>
- Brotto, L. A., Heiman, J. R. i Tolman, D. L. (2009). Narratives of desire in mid-age women with and without arousal difficulties. *Journal of Sex Research*, 46, 387–398. <https://doi.org/10.1080/00224490902792624>
- Carpenter, D., Janssen, E., Graham, C. A., Vorst, H. i Wicherts, J. (2011). Sexual inhibition/sexual excitation scales-short form. *Handbook of sexuality-related measures*, 236-239.
- Carvalho, A. A., Brotto, L. A. i Leal, I. (2010). Women's motivations for sex: Exploring the diagnostic and statistical manual, text revision criteria for hypoactive sexual desire and female sexual arousal disorders. *The Journal of Sexual Medicine*, 7(4), 1454-1463. <https://doi.org/10.1111/j.1743-6109.2009.01693.x>
- Chivers, M. L., Seto, M. C., Lalumière, M. L., Laan, E., i Grimbos, T. (2010). Agreement of self-reported and genital measures of sexual arousal in men and women: A meta-analysis. *Archives of sexual behavior*, 39(1), 5-56. <https://doi.org/10.1007/s10508-009-9556-9>
- Cranston-Cuevas, M. A. i Barlow, D. H. (1990). Cognitive and affective contributions to sexual functioning. *Annual Review of Sex Research*, 1, 119–162. <https://doi.org/10.1080/10532528.1990.10559858>
- Dèttore, D., Pucciarelli, M. i Santarnecki, E. (2013). Anxiety and female sexual functioning: An empirical study. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 39(3), 216-240. <https://doi.org/10.1080/0092623X.2011.606879>
- Elliott, A. N. i O'Donohue, W. T. (1997). The effects of anxiety and distraction on sexual arousal in a nonclinical sample of heterosexual women. *Archives of Sexual Behavior*, 26, 607–624.
- Farmer, M. A., Huang, L. i Apkarian, A. V. (2017). Neural Networks Underlying Variants of Female Sexual Dysfunction. *The Journal of Sexual Medicine*, 14(6), 352. <https://doi.org/10.1016/j.jsxm.2017.04.011>
- Figueira, I., Possidente, E., Marques, C. i Hayes, K. (2001). Sexual dysfunction: A neglected complication of panic disorder and social phobia. *Archives of Sexual Behavior*, 30(4), 369-377. <http://doi.org/10.1023/A:1010257214859>
- Georgiadis, J. R., Kringelbach, M. L. i Pfaus, J. G. (2012). Sex for fun: a synthesis of human and animal neurobiology. *Nature Reviews Urology*, 9(9), 486-498. <https://doi.org/10.1038/nrurol.2012.151>

- Gerrior, K. G., Watt, M. C., Weaver, A. D. i Gallagher, C. E. (2015). The role of anxiety sensitivity in the sexual functioning of young women. *Sexual and Relationship Therapy*, 30(3), 351-363. <https://doi.org/10.1080/14681994.2015.1018885>
- Giles, K. R. i McCabe, M. P. (2009). Women's sexual health: Conceptualizing women's sexual function: Linear vs. circular models of sexual response. *The Journal of Sexual Medicine*, 6(10), 2761-2771. <https://doi.org/10.1111/j.1743-6109.2009.01425.x>
- Gomes, A. L. Q., Janssen, E., Santos-Iglesias, P., Pinto-Gouveia, J., Fonseca, L. M. i Nobre, P. J. (2018). Validation of the Sexual Inhibition and Sexual Excitation Scales (SIS/SES) in Portugal: Assessing gender differences and predictors of sexual functioning. *Archives of Sexual Behavior*, 47(6), 1721-1732. <https://doi.org/10.1007/s10508-017-1137-8>
- Graham, C. A., Sanders, S. A. i Milhausen, R. R. (2013). Sexual excitation/sexual inhibition inventory for women. *Handbook of sexuality-related measures* (str. 261-271). Routledge.
- Graham, C. A., Sanders, S. A., Milhausen, R. R. i McBride, K. R. (2004). Turning on and turning off: A focus group study of the factors that affect women's sexual arousal. *Archives of Sexual Behavior*, 33(6), 527-538. <http://doi.org/10.1023/B:ASEB.0000044737.62561.fd>
- Graham, C. A., Sanders, S. A. i Milhausen, R. R. (2006). The sexual excitation/sexual inhibition inventory for women: Psychometric properties. *Archives of Sexual Behavior*, 35(4), 397-409. <https://doi.org/10.1007/s10508-006-9041-7>
- Hartmann, U., Philippsohn, S., Heiser, K., Kuhr, A. i Mazur, B. (2008). Why do women with panic disorders not panic during sex (or do they)? Results of an empirical study on the relationship of sexual arousal and panic attacks. *Sexual and Relationship Therapy*, 23(3), 203-216. <https://doi.org/10.1080/14681990802010552>
- Hayes, R. D. (2011). Circular and linear modeling of female sexual desire and arousal. *Journal of Sex Research*, 48(2-3), 130-141. <https://doi.org/10.1080/00224499.2010.548611>
- Heiman, J. R. i Pfaff, D. (2011). Sexual arousal and related concepts: An introduction. *Hormones and Behavior*, 59(5); 613–615. <https://doi.org/10.1016/j.yhbeh.2011.05.001>
- Heiman, J. R., Rupp, H., Janssen, E., Newhouse, S. K., Brauer, M. i Laan, E. (2011). Sexual desire, sexual arousal and hormonal differences in premenopausal US and Dutch women with and without low sexual desire. *Hormones and Behavior*, 59(5), 772-779. <https://doi.org/10.1016/j.yhbeh.2011.03.013>

- Hill, C. A. i Preston, L. K. (1996). Individual differences in the experience of sexual motivation: Theory and measurement of dispositional sexual motives. *Journal of Sex Research*, 33(1), 27-45. <https://doi.org/10.1080/00224499609551812>
- Janssen, E. i Bancroft, J. (2007). The dual-control model: The role of sexual inhibition and excitation in sexual arousal and behavior. *The Psychophysiology of Sex*, 15, 197-222.
- Janssen, E., Vorst, H., Finn, P. i Bancroft, J. (2002). The Sexual Inhibition (SIS) and Sexual Excitation (SES) Scales: I. Measuring sexual inhibition and excitation proneness in men. *Journal of Sex Research*, 39(2), 114-126. <https://doi.org/10.1080/00224490209552130>
- Janssen, E., Vorst, H., Finn, P. i Bancroft, J. (2002). The sexual inhibition (SIS) and sexual excitation (SES) scales: II. Predicting psychophysiological response patterns. *Journal of Sex Research*, 39(2), 127-132. <https://doi.org/10.1080/00224490209552131>
- Jurin, T., Jokic-Begic, N. i Korajlija, A. L. (2012). Factor structure and psychometric properties of the anxiety sensitivity index in a sample of Croatian adults. *Assessment*, 19(1), 31-41. <https://doi.org/10.1177/1073191111402459>
- Klusmann, D. (2002). Sexual motivation and the duration of partnership. *Archives of Sexual Behavior*, 31(3), 275-287. <https://doi.org/10.1023/a:1015205020769>
- Laan, E. i Both, S. (2008). What makes women experience desire?. *Feminism & Psychology*, 18(4), 505-514. <https://doi.org/10.1177/0959353508095533>
- Laan, E., Everaerd, W., van der Velde, J. i Geer, J. H. (1995). Determinants of subjective experience of sexual arousal in women: Feedback from genital arousal and erotic stimulus content. *Psychophysiology*, 32(5), 444-451. <https://doi.org/10.1111/j.1469-8986.1995.tb02095.x>
- Levin, R. J. (2008). Critically revisiting aspects of the human sexual response cycle of Masters and Johnson: Correcting errors and suggesting modifications. *Sex and Marital Therapy*, 23, 393-399. <https://doi.org/10.1080/14681990802488816>
- Lorenz, T. K. (2019). Interactions between inflammation and female sexual desire and arousal function. *Current Sexual Health Reports*, 11(4), 287-299. <https://doi.org/10.1007/s11930-019-00218-7>
- Lorenz, T. A., Harte, C. B., Hamilton, L. D. i Meston, C. M. (2012). Evidence for a curvilinear relationship between sympathetic nervous system activation and women's physiological sexual arousal. *Psychophysiology*, 49(1), 111-117. <https://doi.org/10.1111/j.1469-8986.2011.01285.x>

- Mattis, S. G. i Ollendick, T. H. (1997). Children's cognitive responses to the somatic symptoms of panic. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 25(1), 47-57. <https://doi.org/10.1023/A:1025707424347>
- Masters, W. H. i Johnson, V. E. (1966). *Human sexual response*. Boston: Little, Brown & Company.
- McCall, K., i Meston, C. (2006). Cues resulting in desire for sexual activity in women. *The Journal of Sexual Medicine*, 3(5), 838. <https://doi.org/10.1111/j.1743-6109.2006.00301.x>
- Meston, C. M. i Buss, D. M. (2007). Why humans have sex. *Archives of Sexual Behavior*, 36(4), 477-507. <https://doi.org/10.1007/s10508-007-9175-2>
- Meston, C. M. i Gorzalka, B. B. (1996). The effects of immediate, delayed, and residual sympathetic activation on sexual arousal in women. *Behaviour Research and Therapy*, 34(2), 143-148. [https://doi.org/10.1016/0005-7967\(95\)00050-X](https://doi.org/10.1016/0005-7967(95)00050-X)
- Meston, C. M. i Gorzalka, B. B. (1995). The effects of sympathetic activation on physiological and subjective sexual arousal in women. *Behaviour Research and Therapy*, 33(6), 651-664. [https://doi.org/10.1016/0005-7967\(95\)00006-j](https://doi.org/10.1016/0005-7967(95)00006-j)
- Meston, C. M. i Heiman, J. R. (1998). Ephedrine-activated physiological sexual arousal in women. *Archives of General Psychiatry*, 55(7), 652-656. <https://doi.org/10.1001/archpsyc.55.7.652>
- Meston, C. M. i Stanton, A. M. Evaluation of Female Sexual Interest/Arousal Disorder. *The Textbook of Clinical Sexual Medicine*, 155-163. https://doi.org/10.1007/978-3-319-52539-6_10
- Mitchell, K. i Graham, C. A. (2008). Two challenges for the classification of sexual dysfunction. *The Journal of Sexual Medicine*, 5(7), 1552-1558. <https://doi.org/10.1111/j.1743-6109.2008.00846.x>
- Mitchell, K. R., Wellings, K. A. i Graham, C. (2014). How do men and women define sexual desire and sexual arousal?. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 40(1), 17-32. <https://doi.org/10.1080/0092623X.2012.697536>
- Morokoff, P. J. i Heiman, J. R. (1980). Effects of erotic stimuli on sexually functional and dysfunctional women: Multiple measures before and after sex therapy. *Behaviour Research and Therapy*, 18(2), 127-137. [https://doi.org/10.1016/0005-7967\(80\)90107-2](https://doi.org/10.1016/0005-7967(80)90107-2)
- Mosher, D. L., Barton-Henry, M. i Green, S. E. (1988). Subjective sexual arousal and involvement: Development of multiple indicators. *Journal of Sex Research*, 25(3), 412-425. <https://doi.org/10.1080/00224498809551471>

- Nobre, P. J. i Pinto-Gouveia, J. (2008). Cognitions, emotions, and sexual response: Analysis of the relationship among automatic thoughts, emotional responses, and sexual arousal. *Archives of Sexual Behavior*, 37(4), 652-661. <https://doi.org/10.1007/s10508-007-9258-0>
- Nobre, P. J. i Pinto-Gouveia, J. (2006). Emotions during sexual activity: Differences between sexually functional and dysfunctional men and women. *Archives of Sexual Behavior*, 35(4), 491-499. <https://doi.org/10.1007/s10508-006-9047-1>
- Nolet, K., Guay, J. P. i Bergeron, S. (2021). Validation of the French-Canadian Version of the Sexual Inhibition and Sexual Excitation Scales-Short Form (SIS/SES-SF): Associations With Sexual Functioning, Sociosexual Orientation, and Sexual Compulsivity. *Sexual Medicine*, 9(4), 1-9. <https://doi.org/10.1016/j.esxm.2021.100374>
- Norris, J., Masters, N. T. i Zawacki, T. (2004). Cognitive mediation of women's sexual decision making: the influence of alcohol, contextual factors, and background variables. *Annual Review of Sex Research*, 15(1), 258-296. <https://doi.org/10.1080/10532528.2004.10559821>
- Palace, E. M. (1995). Modification of dysfunctional patterns of sexual response through autonomic arousal and false physiological feedback. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 63(4), 604-615. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.63.4.604>
- Palace, E. M. i Gorzalka, B. B. (1990). The enhancing effects of anxiety on arousal in sexually dysfunctional and functional women. *Journal of abnormal Psychology*, 99(4), 403-411. <https://doi.org/10.1037//0021-843x.99.4.403>
- Pigott, T. A. (2003). Anxiety disorders in women. *Psychiatric Clinics*, 26(3), 621-672. [https://doi.org/10.1016/S0193-953X\(03\)00040-6](https://doi.org/10.1016/S0193-953X(03)00040-6)
- Regan, P. C. i Bersched, E. (1996). Beliefs about the state, goals, and objects of sexual desire. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 22(2), 110-120. <https://doi.org/10.1080/00926239608404915>
- Reiss, S., Peterson, R. A., Gursky, D. M. i McNally, R. J. (1986). Anxiety sensitivity, anxiety frequency and the prediction of fearfulness. *Behaviour Research and Therapy*, 24(1), 1-8. [https://doi.org/10.1016/0005-7967\(86\)90143-9](https://doi.org/10.1016/0005-7967(86)90143-9)
- Rettenberger, M., de Albuquerque Camarão, B., Breiling, L., Etzler, S., Turner, D., Klein, V. i Briken, P. (2019). A validation study of the German version of the Sexual Inhibition/Sexual Excitation Scales-Short Form. *Archives of Sexual Behavior*, 48(8), 2553-2563. <https://doi/10.1007/s10508-019-01489-w>
- Richards, J. C. i Bertram, S. (2000). Anxiety sensitivity, state and trait anxiety, and perception of change in sympathetic nervous system arousal. *Journal of Anxiety Disorders*, 14(4), 413-427. [https://doi.org/10.1016/S0887-6185\(00\)00031-1](https://doi.org/10.1016/S0887-6185(00)00031-1)

- Sabourin, B. C., Stewart, S. H., Sherry, S. B., Watt, M. C., Wald, J. i Grant, V. V. (2008). Physical exercise as interoceptive exposure within a brief cognitive-behavioral treatment for anxiety-sensitive women. *Journal of Cognitive Psychotherapy*, 22(4), 303-320. <https://doi.org/10.1891/0889-8391.22.4.303>
- Sanders, S. A., Graham, C. A. i Milhausen, R. R. (2008). Predicting sexual problems in women: The relevance of sexual excitation and sexual inhibition. *Archives of Sexual Behavior*, 37(2), 241-251. <https://doi.org/10.1007/s10508-007-9235-7>
- Sarin, S., Amsel, R. i Binik, Y. M. (2016). A streetcar named “Derousal”? A psychophysiological examination of the desire–arousal distinction in sexually functional and dysfunctional women. *The Journal of Sex Research*, 53(6), 711-729. <https://doi.org/10.1080/00224499.2015.1052360>
- Smits, J. A., Tart, C. D., Presnell, K., Rosenfield, D. i Otto, M. W. (2010). Identifying potential barriers to physical activity adherence: Anxiety sensitivity and body mass as predictors of fear during exercise. *Cognitive Behaviour Therapy*, 39(1), 28-36. <https://doi.org/10.1080/16506070902915261>
- Skakoon-Sparling, S., Cramer, K. M. i Shuper, P. A. (2016). The impact of sexual arousal on sexual risk-taking and decision-making in men and women. *Archives of Sexual Behavior*, 45(1), 33-42. <https://doi.org/10.1007/s10508-015-0589-y>
- Tiefer, L. (1991). Historical, scientific, clinical and feminist criticisms of “the human sexual response cycle” model. *Annual Review of Sex Research*, 2(1), 1-23. <https://doi.org/10.1080/10532528.1991.10559865>
- van den Hout, M., i Barlow, D. (2000). Attention, arousal and expectancies in anxiety and sexual disorders. *Journal of Affective Disorders*, 61(3), 241-256. [https://doi.org/10.1016/s0165-0327\(00\)00341-4](https://doi.org/10.1016/s0165-0327(00)00341-4)
- Velten, J. (2017). The dual control model of sexual response: Relevance of sexual excitation and sexual inhibition for sexual function. *Current Sexual Health Reports*, 9(2), 90-97. <https://doi.org/10.1007/s11930-017-0108-3>
- Velten, J., Scholten, S. i Margraf, J. (2018). Psychometric properties of the Sexual Excitation/Sexual Inhibition Inventory for Women and Men (SESII-W/M) and the Sexual Excitation Scales/Sexual Inhibition Scales short form (SIS/SES-SF) in a population-based sample in Germany. *PLoS One*, 13(3), e0193080. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0193080>
- Vulić-Prtorić, A. (2006). Anksiozna osjetljivost: fenomenologija i teorije. *Suvremena psihologija*, 9(2), 171-193.

Prilozi

Prilog A

Tablica 6

Sociodemografski podaci sudionica (N=1605)

Varijabla	Kategorija	Broj sudionica	Postotak
Obrazovanje	osnovna škola	12	0.7
	srednja škola	566	35.3
	viša škola ili preddiplomski studij	377	23.5
	diplomski studij	523	32.6
	poslijediplomski	127	7.9
Radni status	studentica	398	24.8
	nezaposlena	249	15.5
	zaposlena	953	59.4
	u mirovini	5	0.3
Seksualna orijentacija	isključivo heteroseksualna	1266	78.9
	pretežno heteroseksualna	258	16.1
	podjednako heteroseksualna i homoseksualna	54	3.4
	pretežito homoseksualna	10	0.6
	isključivo homoseksualna	17	1.1
Tip partnera/ice	muškarac	1303	97.8
	žena	29	2.2

Prilog B

Sociodemografski upitnik

Molimo Vas označite Vaš odgovor na za to predviđeno mjesto.

1. Dob _____

2. Označite najviši stupanj obrazovanja koji imate:
osnovna škola
srednja škola
viša škola ili preddiplomski studij
diplomski studij
poslijediplomski

3. Koji je Vaš trenutni radni status?
studentica
nezaposlena
zaposlena
u mirovini

4. Status veze:
nisam u vezi
u vezi ali ne živimo zajedno
u vezi i živimo zajedno
u braku ili životnom partnerstvu

5. Seksualna orijentacija:
Isključivo heteroseksualna
Pretežno heteroseksualna
Podjednako heteroseksualna i homoseksualna
Pretežito homoseksualna
Isključivo homoseksualna

6. Trenutno ste vezi sa:
muškarcem
ženom
Nešto treće: _____

7. Koliko dugo ste u trenutnoj vezi: godine i mjeseci.

8. Uglavnom Vas privlače:
isključivo muškarci
uglavnom muškarci,
i muškarci i žene podjednako
većinom žene
isključivo žene

9. Imate li djece i koliko?
Ne
Da, _____

Prilog C

Upitnik o učestalosti seksualnih aktivnosti

U ovom dijelu upitnika nalaze se tvrdnje koje se odnose na Vaše seksualne navike. Svjesni toga da je pandemija mogla utjecati na vaše seksualno ponašanje i doživljavanje, molimo Vas da se pri odgovaranju usmjerite na razdoblje posljednjih 6 mjeseci prije ove zdravstvene krize.

Zanima nas koliko često ste tijekom jednog uobičajenog mjeseca imali različita seksualna ponašanja u posljednjih godinu dana. Uz svaku tvrdnju na skali zaokružite jedan broj.

1. Koliko puta mjesečno ste **masturbirali**?
0
0-4
5-8
9 ili više
2. Koliko puta mjesečno ste imali **partnerski seksualni odnos**?
0
0-4
5-8
9 ili više
3. Koliko puta mjesečno ste imali druge oblike **seksualnih igrica**?
0
0-4
5-8
9 ili više
4. Koliko puta mjesečno ste **maštali o seksu**? (Maštanje ili fantaziranje o seksu je bilo koja misao ili predodžba koja je za Vas uzbuđujuća.)
0
1-5
6-10
10-15
15 i više
5. Koliko puta mjesečno ste **gledali pornografiju**?
0
1-5
6-10
10-15
15 i više

Prilog D

Tablica 7

Aritmetičke sredine, standardne devijacije, raspon i vrijednosti Shapiro-Wilk testa normalnosti za varijable korištene u analizi (N=1605)

	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>Raspon</i>	<i>Shapiro-Wilk</i>
Anksiozna osjetljivost	23.64	10.71	0 – 64	0.98***
Seksualna ekscitacija	14.98	3.15	6 – 24	0.99***
Seksualna inhibicija-1 (SIS-1)	9.46	2.05	4 – 16	0.97***
Seksualna inhibicija-2 (SIS-2)	11.51	2.56	4 – 16	0.97***
Seksualno uzbuđenje	24.38	5.17	5 – 35	0.97***
Afektivno seksualno uzbuđenje	18.05	3.96	5 – 25	0.97***
Genitalna senzacija	7.93	2.37	1 - 11	0.91***

*** $p < .001$

Legenda: *M* – aritmetička sredina, *SD* – standardna devijacija, *p* – statistička značajnost

Prilog E

Tablica 8

Pearsonovi koeficijenti korelacija između rezultata na varijablama dobi (1), obrazovanja (2), statusa veze (3), duljine veze (4), broja djece (5), masturbacije (6), učestalosti odnosa (7), seksualnih igrica (8), maštanja (9), pornografije (10), anksiozne osjetljivosti (11), seksualne ekscitacije (12), seksualne inhibicije-1 (13), seksualne inhibicije-2 (14), seksualnog uzbuđenja (15), afektivnog seksualnog uzbuđenja (16) i genitalnih senzacija (17) (N=1605)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
2	.15	—														
3	.34	.05	—													
4	.67	-.02	.05	—												
5	.17	-.13	0.10	0.22	—											
6	-.18	.04	-.24	-0.22	-0.09*	—										
7	-.16	.01	-.18	-0.19	-0.10*	0.61	—									
8	-.23	.01	-.19	-0.22	-0.10**	0.49	0.43	—								
9	-.13	.02	.06	-0.16	-0.03	0.21	0.20	0.26	—							
10	-.04	-.01	.34	-0.13	0.05	0.02	0.06*	0.11	0.39	—						
11	-.05*	.04	-.14	-0.03	-0.07	0.35	0.30	0.30	0.10	-0.06*	—					
12	.08	-.09	.12	0.12	0.09*	-0.11	-0.08	-0.19	-0.14	-0.08**	0.03	—				
13	.04	-.03	.06	0.07*	0.08*	-0.23	-0.18	-0.20	-0.12	-0.05*	-0.19	0.31	—			
14	-.22	-.16	-.08	-0.12	0.03	0.09	0.10	0.09	-0.01	-0.06*	0.12	0.25	0.15	—		
15	-.11	-.05	-.04	-0.12	-0.01	0.16	0.15	0.32	0.23	0.21	0.24	-0.30	-0.16	-0.03	—	
16	-.17	.02	-.14	-0.19	-0.03	0.24	0.21	0.36	0.25	0.17	0.27	-0.30	-0.19	-0.01	0.65	—
17	-.00	.14	.08	-0.04	-0.06	0.03	0.00	0.17	0.21	0.24	0.07**	-0.22	-0.12	-0.15	0.44	0.38

* $p < .05$; ** $p < .01$

Legenda: p – statistička značajnost, podebljane korelaciju su značajne $p < .001$

